

*Vlastnik obnovljiv
Cetnogozno obnovljivo*

HRVATSKI

VATROGASNI ZAKON.

NAPISAO

GJURO STJ. DEŽELIĆ,

U ZAGREBU.

C. ALBRECHTA (MARAVIĆ I DEČAK).

1907.

HRVATSKI VATROGASNI ZAKON.

NAPISAO
GJURO STJ. DEŽELIĆ.

U ZAGREBU.
KNJIGOTISKARA C. ALBRECHTA (MARAVIĆ I DEČAK.)
1907.

(Preštampano iz „Vatrogasnoga Vjestnika“ godine 1907.)

I.

Ako svi znaci ne varaju, mogla bi nam netom nastala godina napokon ipak donijeti davno, — tomu su prešla već tri decenija — u naše kr. zem. vlade zamoljen i od onda željno očekivan vatrogasni zakon, da se već jednom i kod nas u Hrvatskoj i Slavoniji urede vatrogasni odnošaji.

Takovih zakona ima u svetu, i daleko od nas i bliže nas, naročito u našoj monarkiji, a gdje ih sve ima, to je pregledno priobćeno u srpanjskom br. 10. ovoga „Vatrogasnoga Viestnika“ god. 1906. Svaki od tih zakona stvoren je dakako samo prema potrebi i koristi svoje države ili zemlje, pa što je u njih dobra, to se neka prema našim upravnim okolnostim preudesi i prime u naš zakon. Tà i sve ovo, što se je u nas za vatrogastvo s rodoljubnom požrtvovnosti radilo već preko 40 godina, i to je sve učinjeno po primjeru i prema vatrogasnim ustanovam inih naroda, koji su nas u Hrvatskoj, na ovom svjetskom putu izmedju iztoka i zapada, kroz stoljeća zaštićeni našim kordunskim oružjem, evo i na tom polju kulture pretekli. Pa i ti narodi, i sami su se medjusobno baš tako pomagali služeći se izkustvom i pokazanim znanjem naprednijih od sebe.

Još minuloga stoljeća je vatrogastvo orijaški napredovalo k svojoj gotovo savršenosti te vlastitom snagom krčilo si puteve i udomilo se kojegdje i kojekako već u svih pet strana zemaljskoga sveta, na čudo i medju na-

rodi, koji su vjerovali u puko vladanje Udesa, čovječje
sudbine, što je kome sudjeno; vjerovali u to, da se
nikakovo zlo (fatale damnum) neda ni oprezom ukloniti.
Jest, vatrogastvo je provalilo i zaprijeke kinezkoga zida u
Kinu pa se je i u Pekingu evropski moderno uredilo sa
više svojih podružnica, a razgranilo je korenje svoje i u
bližemu nam turskom prostranom sultanatu; u samom
Carigradu, priestolnici muslimskoj, uredjeno je više vatro-
gasnih četa, kojim je vrhovnim zapovjednikom grof Edmund
Secseny.

Evo i ovi gradovi milih nam susjeda Bosne
i Hercegovine imadu već svoja dobrovoljna vatro-
gasna družtva: Bihać, Bjelina, Brčka, Derventa, Gra-
čanica, Gradačac, Jajce, Ključ, Krupa, Mostar, Rogatica,
Sanskimost, Šamac (kotara Gradačac), Tešanj, Travnik,
Tuzla doljnja, Vacar-Vacuf, Višegrad, Zenica i Županjac,
njih eto 20 na broju, dok Sarajevo, glavni grad, ima
dvie vatrogasne čete, gradsku (u Terezinjskoj ulici kbr.
62.) i vojničku (u obranbenom taboru). To je za cielo-
nepobitan dokaz tomu, da su se zemaljska vlada za Bosnu
i Hercegovinu, i njezine upravne oblasti živo zanimale i
svojski radile za vatrogastvo, o kojem se ondje prije, za
turskoga vladanja, nije ni znalo ni govoriti smjelo.

Već mjeseca ožujka god. 1883., dakle pete od oku-
pacije, ustrojava u Sarajevu vladin povjerenik, sadašnji
predstojnik zemaljske vlade, odjela za upravne poslove,
dvorski savjetnik Kosta Hörmann, plaćenu vatrogasnu
četu po primjeru bečke i budimpeštanske dakako s izmje-
nami prema sarajevskim prilikam. Ta je četa bila vazda
pa je i danas, kad joj je zapovjednikom Ali eff. Lutvo,
taman valjano, odlično tijelo, koje uživa svačije priznanje.
Dobro uvježbana hrli ona na svaki požarni uzbud na ga-
rište i ovdje sve, što i kako treba, hrabro i bez halabuke.

radi; čine ju 38 vatrogasaca, podijeljenih u dva voda i
pet rojeva, od kojih su trojica „pompierna“ (štrecarska)
a dva penjačka po 6 vatrogasaca; ima dva vodnika, pet
rojnika i jednoga trubljara; uniformirana je i drži se u
vojničkom zaptu. Toj gradskoj vatrogasnoj četi služe za
porabu dvie velike štrealjke vožnjače na četiri kotača s
predpregom i šest taljigača na dva kotača a svih osam
dakako novoga sustava; još ima jednu raztegaču —
ljestvu na 25 metara novoga i dvie na 20 metara sta-
roga kova; ima i do 3000 met. cievina sa pripadci za
vodopuste (hydrante). Štrealjke bo rabe se ondje samo u
onom gradskom predelu, gdje nema vodovoda te izvan
gradskoga područja; inače se uzima voda za gašenje nepo-
sredno iz vodovodnih vodopusta. Požar se vatr. četama javlja
metkom topa sa žute bastione ovako: dva topovna metka
označuju požar u tvrdjavi; tri metka požar na desnoj, a
četiri na lievoj obali rieke Miljacke. Ako se za noćne
tmine i debele magle ne može razpoznati, na kojoj je
obali Miljacke požar, onda se to javlja samo sa tri metka.

I vojnička vatrogasna četa spremi se odmah na svaki
požarni uzbud ali neizlazi, van da je podjedno najavljen
požar u ili blizu koje vojničke zgrade; tako spremljena
čeka na pomoći poziv, a onda pohrli i ona na garište
te ovdje pomaže gasiti i braniti po taktičnoj zapovjedi.

Eto, tako se po širokom svjetu, gdje živu ljudi, jasno
pokazuju svjetli pojavi sile, baš tvornoga njihova nagona
za samoobranu; ta samo radi uspješne obrane od požara
toga svagdje jednako zazorna i kleta, biesna ništioča čo-
vječje imovine, a često i ljudskih života, ustrojavaju se
vatrogasne čete, a vatrogasci ovih moraju se da što bolje
nauče kaogod vojnici i domobranci svoje oružje jest, da nauče
tako poznavati vatrogasno svoje orudje, najme razna gasila,
pa kao oni jedni i drugi u svome oružju, tako se i svaki

vatrogasac mora na gasilim mnogo vježbati i valjano uvježbati, da bude na garištu znao vješto baratati svakim strojem, svakim gasilom, kojemu bude odredjen, da udara na onu požarnu, nemilice harajuću vatru. To je glavna zadaća svake vatrogasne čete bilo dobrovoljne ili obvezne bilo plaćene ili zvanične. Svaka ova vrst treba da ima u našem zakonu svojih ustanova.

Ustanoviti se ima: tko ih i kako ustraja? Na pr. dobrovoljnu vatr. četu ustrojava vatrog. društvo, sastavljeno po svojih pravilih, koja mu je potvrdila kr. zem. vlada. Družveni upravni odbor i častničtvo čete odlučuju o pristupu i izstupu dobrovolj. vatrogasaca, o vatrogasnoj odori i orudju, nabavi gasila i pomagala, o podpori, nagradah, odlikovanju, izključenju itd, a to su sve preimuntva, kakovih ne mogu imati ostale vrsti vatr. četa. Obveznu vatr. četu čine vatrogasci, koje (od 18 do 60 g.) prema zakonskim ustanovam odredi občinsko poglavarstvo iz medju svojih občinara za obranu od požara. Plaćenu vatr. četu, a kaže joj se i vatrog straža, drže imućne občine i poveće tvornice. Plaćani vatrogasci spadaju u službeno osoblje občinsko ili tvorničko, koje se nuz redovite vatrogasne bavi i drugimi občinskim ili privatnim poslovi a tvornički dakako poslovi tvornice; a takove si čete uredjuju občinska po občinskom, a tvornička po tvorničkom štatu tu, odobrenih po nadležnoj oblasti, koja odobrava zaključke občinskih zastupstva i pravila svojih područnih tvornica. Vatrogascu takove čete plaća se pod naslovom vatrogasnim samo onaj rad, što ga je vršio na vježbalištu i na garištu. Zvanične vatr. čete mogu uzdržavati samo veliki gradovi pa njihovo zastupstvo i poglavarstvo odlučuje o svemu, što spada na zvaničnu četu, tako o plaći, odjeći, radu, časti, promaknuću itd. dakako sve bez ikakva uticaja te vatrogasne čete.

Zvanični vatrogasac bavi se jedino vatrogasnimi poslovi pa zato ili je stalno namješten občinski činovnik ili službenik ili je primljen ugovorom te nastupa i napušta tu službu prema ustanovam ugovora.

Po izkazu „austrijskoga vatrogasnoga saveza“, imali su „zvanične“ vatrog. čete ovi gradovi: Beč, Trst, Prag, Lavov, Graz, Brno, Czernovica, Pola u vojničkom arzenalu, Plzen, Krakov, i Pola občina. Trošak za uzdržavanje tih 11 četa iznašao je 1901. god. 3.852.584 K.

U austrijskih pokrajina godine 1901. bila je 5.651 dobrovoljna vatrogasna četa njemačke narodnosti; a bilo je 3.713 vatrogasnih četa slavenske narodnosti; 38 talijanske narodnosti; 7 zvaničnih četa njemačke narodnosti, 2 slavenske i 2 talijanske narodnosti. Priloženi „izvještaju“ izkazi galičke zemaljske vatrogasne Zajednice uče, da je u Galiciji bilo još 130 vatrogasnih četa, koje nisu bile članovi rečene Zajednice.

Plaćenih vatrogasnih četa (straža), bilo je 26; obveznih vatrogasnih četa u gradovih bilo je 99, a u seoskih občinah 682, posebnih uredjenih vatrogasnih straža 434 i 72 tvorničke, vojničke i željezničke vatrogasne čete. U svemu je izkazano 10.856 vatrogasnih četa.

II.

Upravo je minulo 25 godina, što sam pišuć o vrstama gasilačkih četa u mom „Obučevniku¹) za dobrovoljne vatrogasce“ napisao ovo:

U našoj domovini nema još zakona ob ustrojstvu vatrogastva a potreban je zaista kao ma koji zakon o materijalnom dobru naroda. Neimamo još niti naredaba za

¹ Obučevnik za dobrov. vatrogasce. Sastavio Gj. Stj. Deželić. Sa 124 litogr. slike. U Zagrebu štampom Karla Albrechta 1882. str. 352

obćenitu branitbu od vatre u seoskih občinah, naredbe pako za gradove nisu ni s daleka dostatne, pače su go-to postale bezkrije postne u svakom gradu, gdje se je ustrojilo vatrogasno društvo.

Ali to ipak nije najveće zlo, na koje nam se je u domovini potužiti; nije zato, što će se razvitkom vatrogasnih društava pokazati potreba, kakova nam zakona treba za gradove i sela, da se očuva imetak i život od požara. Izkustvo je najbolji učitelj. Neima dvojbe, da bi zakon po theoriji stvoren mnogo priečio slobodnu razvitku vatrogasnih društava.

I od velikih država samo Francezka ima zakon o vatrogastvu (od 29. prosinca 1875), a drugo njeke, osobito njemačke, kraljevine i kneževine, imadu starijih i novijih redarstveno-vatrogasnih naredaba. (Medjutim su stvoren zakoni i ovdje i drugdje.)

Francezki zakon nalaže občinam držati plaćene gasilačke čete. To, scienim, nebi probitačno bilo za hrvatske občine ni gradske nekmo-li seoske.

Ja sam duboko uvjeren, da u Zagrebu, glavnem gradu naroda, dok neima ni do 30.000 stanovnika (sad imade preko 75.000) a onda tim manje u manjih ili pače seoskih občinah — nemože biti ni govora o plaćenih vatrogascih; svaka bo naša občina ima danas još prečih nužda nego-li plaćati stanoviti broj ljudi, koji će kroz cielu godinu paziti lih samo na vatru zato da ju prvi ili opaze ili barem s početka gasiti dodju; ta dokazano je, da se godimice u občini pojave jedna, dvie, tri-li ili nijedna vatra. Mislim, uman čovjek nemože ni pomisliti na to, da će njekoliko (recimo pet, šest) plaćenika pogasiti iole veću vatru bez pomoći drugih občinara. Dà, naše su imućtvene okolnosti još uвiek takove, da na plaćene vatrogasce ne-smijemo ni misliti, kao što ne misle ni isti veliki i bogati

gradovi; jer do sada su uvedene plaćene čete samo u prvoga reda, koji imadu preko 100.000 stanovnika

Neda se lako provesti ni sustav, po kojem je svaki občinar dužan biti občinskim gasiocem iliti članom gasilačke (obvezne) čete. Bi-li se to dalo pravedno provesti n. p. u gradovih? Zaista nebi. Imućnici i uglednici ovdje bi voljeli doprinositi daću za uzdržavanje njekoliko uvježbanih vatrogasaca, dočim bi občinsko poglavarstvo moralo prisiliti ne samo sve svoje redarstvene organe nego i stanovite razrede i broj občinara, da budu članovi gasilačke čete, koja bi onim plaćenikom bila u pomoći. Kakov bi takovom radu uspjeh bio, o tom nećemo govoriti. Ili bi se uz prisilnu (obveznu) gasilačku četu u občini imala uvesti vatrogasna pristojba, kao što je u području krune sv. Stjepana uvedena već vojnička pristojba, koju plaća kroz stanovito doba svaki u vojničtvu neslužeći sposobnjak godinami, ako i ne sposobnjak tielom, i svaki stanovnik, ako i neima hljeba svagdašnjega, kojim bi prehranio djecu svoju?

Zagrebački gasnik od god. 1857. naredjuje u § 12, da su dužni na garište doći i ondje pomagati: a) svaki kuće gospodar, obrtnik ili zanatlija, dakle valjda samo kao kmeti i raja — jer svećenici, činovnici, častnici, trgovci itd., niti trebaju doći i pomagati na garištu niti se odkupiti novcem od te dužnosti, a ipak se već odavno propovieda, da u svjetu vlada jednako pravo za sve: b) dimnjačari (kao da ovo nisu obrtnici, dolazeći već pod a); c) gradski liečnik i ranarnik radi pomoći ozledjenikom

Prema našim okolnostim najbolje je uvesti dobrovoljačka društva odnosno dobrovoljačke gasilačke čete, u koje se primaju samo sposobni, zdravi i požrtvovni te pošteni dobrovoljci, dočim imućniji rodoljubi plaćaju u družtvenu blagajnu svoje novčane prinose.

Misli se, a ja scienim krivo, da je plaćena gasilačka četa za obćinu više koristna nego li dobrovoljačka.

Scabell zahtieva ovo od gasilačke čete: *a)* da četa dodje i da što skorije — recimo odmah na početku vatre dodje na garište; *b)* da joj se vatra čim prije razglesi; *c)* da imade dobra gasila i dovoljan ih broj; *d)* da joj se svaki vatrogasac dobro uvježba u poslovanju svih gasila; *e)* da bude jedan zapovjednik; *f)* da bude dovoljno vode za gašenje.

Prema tomu zahtjevu jednaka je potreba i plaćenoj i dobrovoljačkoj četi, da sazna za vatru odmah s početka. Obično ukućani i susjedi vatre izgube glavu te počmu izbavljati prnjke i lonce mjesto da odmah dignu propisanu buku na vatru. U kojem je gradu plaćena četa, ondje još misle gradjani, da jim se i netreba brinuti za gašenje; jer da je to dužnost plaćenika, koji su obično u „kasarni“ nastanjeni. Članova dobrovoljačke čete ima po njekoliko gotovo u svakoj ulici ili barem u predelu mesta i grada a ti iz službovnika znadu, šta i kako jim valja raditi, kad su opazili vatru.

Čim je vatra najavljena, jednako će uvježbana četa bila plaćena ili dobrovoljačka pohrliti onamo, odakle stiže crni glas da gori. I ovdje bi ja dao prednost dobrovoljačkoj četi. Njezini članovi, jer po cijelom gradu stanujući, barem njih nekoliko bližnjih, mogu svakako prijeći na garište nego li plaćena četa iz kasarne, a i jedan vještak u sgodno vrieme može više pomoći nego li kašnje cjeva plaćena četa.

Dobrih gasila treba jednako i plaćenoj i obveznoj i dobrovoljačkoj četi. I ovdje se vidi prednost dobrovoljačke pred plaćenom četom, ova, — jer sastojeća obično samo od njekolicine plaćenika, nemože raditi s mnogo gasila, dočim dobrovoljačka imade mnogo članova, koji mogu u

slučaju poveće vatre raditi s više gasila. Pa ako je i dobrevježbana četa plaćenikâ, nesmije se ipak zaboraviti, da ju inteligencija u dobrovoljačkoj četi posve dobro nadoknadjuje dobrom uporabom gasilâ i vode. Jedinstvenoga zapovjedničtva treba jednako svim četam. Ako i dolazi vodja s plaćeničkom četom zajedno dakle u isti čas na garište, po čemu bi plaćena četa imala prednost pred dobrovoljačkom, istina je ipak da se dobro uredjenoj i uvježbanoj dobrovoljačkoj četi svaki častnik i podčastnik svakoga odjela razumije u strojeve i da na garištu vriodi svaki, koliko i vodja plaćene čete, samo ako u četi vlađa dobra disciplina.

I dobava vode jednako je svim koristna i potrebna.

Ne može se dakako ni ustrojavanju vatrogasnih družtava stavljati nikakva stega ni propisati, kako se ima u kojoj velikoj ili maloj obćini ustrojiti vatrog. družtvo za dobrovoljačku gasilačku četu. To ovisi vazda o mjestnih potrebah i odnošajih. Sabor ili vlada mogli bi za prvi hip zakonom ili naredbom samo to učiniti:

1. da izdadu nalog, da u svakoj obćini, ako nema plaćenih gasilaca, mora poglavarstvo nastojati da ustroji dobrov. vatrogasno družtvo, odnosno dobrovoljačku gasilačku četu;

2. da svaka obćina mora nabaviti gasila dobro prokušana najnovijega kova i da obć. poglavarstvo učini odgovornim za to, da se taj obćinski imetak drži svaki dan u najboljem redu;

3. da se u obćinah, gdje ne mogu sastaviti dobrov. družtva odnosno dobrovoljačke čete, uvede prisilna (obvezn.) uz dužnost, da svaki „sposobni mužkarac“ mora biti obćinski vatrogasac, iliti drugimi riečmi, da svaki sposobnjak mora spadati u obć. obveznu vatrogasnu četu ili da se porezom za opasnu službu i gubitak vremena odkupi;

svaki vlastnik konja, da pod prijetnjom kazne imade u slučaju potrebe, odmah š njimi doći na zapovjed i odredje obćinskoga poglavarstva. Samo se sobom razumieva, da obveznu obćinsku gasilačku četu imade onda uvježbati obćinsko poglavarstvo; jer neuvježbana četa ne može ni uz najbolja gasila baš ništa hasniti, pače škodi dobroj stvari.

4 Trebalo bi, da se kod zem. vlade jedan činovnik kano izvjestitelj bavi napose vatrogastvom i da svake godine iznenada gdje nadje za shodno pregleda obćinska gasila i uredbe vatrogasne: jer bi tim obć. poglavarstva bila vazda pod pazkom.

5. imalo bi se odrediti, da vatrogasci i susjednoj obćini za požara dodju u pomoć na poziv budi vatrogasnoga društva budi obćinskoga poglavarstva, gdje još društva nema.

6. Prema tomu imalo bi se izhoditi, da za obranu od vatre budu vatrogasci za sebe i za gasila oprošteni od vozarine na željeznici i parobrodu.

Nije zaista liepo niti resi gradjanina, koji posjeduje nekretnina, da nemože li biti izvršujućim članom vatrogasnoga društva obćine svoje, nepristupi barem za podupiratelja godišnjim prinosom. Te obćinske trutove imao bi zakon oporezovati posebnom daćom, koja bi tekla u obćinsku blagajnu za nagrade najodličnijih i podpore ub. dobrovoljnih vatrogasaca i njihove obitelji.

III.

U osječkoj „Nar. Obrani“ od 14. prosinca 1906. br. 296. piše se ovo: „Kako saznajemo, kani vlada na učitelj. školi osječkoj uvesti redovitu obuku u vatrogastvu, koja bi obuka bila neobligatan predmet. Podučavat će se u teoretičnom vatrogastvu, a praktično na spravama doljnjo-

gradskog vatrogasnog društva. Držimo, da će ta uredba mnogo doprinjeti, da se djelatnost vatr. društava razširi a ponajviše radi toga, da se svuda uvede hrvatska komanda. To će tim lakše, čini nam se, biti, što u Osieku imamo iz vatrogastva izpitano stručnjaka. Željeti bilo da se što više pripravnika upiše, a taj će im predmet svakako više koristiti, nego obuka u magjarskom jeziku.“

Prema tomu u „Nar. Obrani“ priobćuje u zagreb. „Hrvatskoj“ od 2^v. pros. 1906. br. 171. takodjer bezi meni „vatrogasac“, da vlada kani uvesti redovitu obuku u vatrogastvu na učiteljskoj školi. Tu odredbu pozdravlja taj „vatrogasac“ veoma oduševljeno, pa i preporuča, da se vatrogastvo zakonom uredi. Podjedno navodi 8 paragrafa, koje bi valjalo u zakon uvrstiti.

Navedši to i „Hrvatstvo“ dne 14. siječnja o. g. u br. 11. uvrstilo je ovo mnjenje više pučkih učitelja: Mi ćemo se ovdje zabaviti samo §-om 6.: „Zapovjednik i učitelj vatrogasne čete imade biti mjestni učitelj, a ako u mjestu ima više učitelja, ravnajući učitelj.“ Pitamo iznajprije: kako to, da mora biti upravo učitelj i nitko drugi? Je li? ta on mora biti sve i sva, njega imamo u školi, gdje ga za to pripraviti možemo? Bilježnika i blagajnika ne možemo u vatrogastvu dati sposobiti, jer za njihovo sposobljenje nemamo škola. A plaća učitelja? — A bilježnika? — A blagajnika? Zar jedini učitelj mora za narod i njegovu djecu sve biti i sve učiniti, a svoju obitelj u svakom smislu zanemariti. Dakle, za vrieme dokolice, mjesto da prikuplja tjelesne i duševne sile za daljnji uspješni rad u školi, mora da bude orguljaš, pjevač, vrtljari, pčelari, zborovodja, zapovjednik i vježbatelj vatrogasaca, vježbatelj tamburaša, tajnik ovoga — onoga društva itd. Žalostno je, kad učitelju dobrovoljna društva silom nameću kojekakve dužnosti, a još je žalost-

nije, kad se o tome snuje, da se taj nesretni rob još i zakonom imade obvezati, da bude i nešto drugo nego li učitelj. A što sa školom, kad bukne požar u kojem selu, te učitelj toga radi bude izbivao cieli dan? A kad se kod vatre pokvari i oboli? A šta tada, kad će učitelj kao zapovjednik s vatrogascima pribavati ovdje — ondje posveti barjaka, izletu, plesu, sprovodu itd., itd? Ako imadu učiteljski pripravnici toliko vremena, te se mogu uputit i u vatrogastvo, neka bi se u to uputili, ali da se učitelji zakonom obvežu, da moraju biti zapovjednici i vježbatelji vatrogasnih četa, za to ne možemo nikako biti. Razni se ljudi vruće brinu, da se učiteljstvu naprte razne dužnosti, ali da učitelji već jednom dobiju onakove plaće, kakovima bi mogli primjereni živiti u današnjim prilikama, o tom se tako dugo neće ništa odlučiti. Učiteljstvu se samo obećaje te obećaje ali mu se ništa ne daje. Kad se je nekad davalо, nije se mislilo na to, da se najprije dado onima, koji su već tada stradali, a to su učitelji. Na koncu pitamo: Budu li učitelji obvezni vatrogasci, hoće li i tada biti izjednačena beriva učiteljima i učiteljicama? . . .

„Stari izkusni vatrogasac iz dolnje Slavonije“ pisà sriedišnjemu odboru naše vatrogasne Zajednice zanimivo pismo, kojim ga moli: neka se svakako u načrt osnove za vatrogasni zakon stavi i ovo:

1. Naša svaka občina, ako broji najmanje 100 kuća, mora imati svoju vatrogasnu četu bilo koje vrsti.

2. Svaki zdravi i za rad sposobni stanar u občini (od 16. do 60. godine), koji neuzhitije dobre volje biti vatrogasac, dužan je plaćati u vatrogasnu blagajnu svoje občine oprostnu pristojbu od 6 kruna.

3. Svaka kuća (kućni broj) u občini ima godimice plaćati 2 Kr. u občinsku blagajnu za uzdržavanje domaćega vatrogastva.

4. Vatrogasna četa na selu nesmije imati svojim zapovjednikom gostioničara ni krčmara s razloga, što ovi za raznih svečanosti, ukopâ, vježbe itd., upriličuju kod sebe sastanke, da se pije. Tim se u četu uvodi svako zlo.

6. Jer se pučki učitelji u školah učiteljskih uče i vatrogastvo, neka se zakonom odredi, da imadu u ime gradjanske dužnosti biti članovi vatrogasne čete u svojoj občini i po mogućnosti preuzeti uvježbavanje vatrogasaca svoje čete. Pučki učitelji ter občinski bilježnici i blagajnici, sposobivši se u vatrogastvu, bili bi najbolji zapovjednici, tajnici i blagajnici dobrov. vatrogasnih društava.

7. Bez položena izpita dobrim uspjehom nesmije se vatrogasac promaknuti na častnika (šaržu) ni izabrati za zapovjednika. Biva u Slavoniji: da doseljenâ stranca u selo, ako njemački govori i rada mnogo govori, odmah biraju u četi za šaržu bez obzira na domaće starije vatrogasce i bez obzira na to, da — li se on u vatrogastvo išta razumije.

8. Zakonom neka se ustanovi izpitno povjerenstvo za vatrogasne zapovjednike i častnike za svaki grad i svaku županiju.

9. Uz vatrogasnu Zajednicu u Zagrebu neka bude zakonom ustanovljen zemaljski vatrogasni nadzornik, koji je dužan od vremena do vremena pregledavati vatrogasne čete, gasila, pomagala, gasilačko orudje . . . Sriedišnji odbor hrv. slav. vatrogasne Zajednice imade o priobéenih mu izještajih viećati i odlučiti glede uredjenja dokazanih neurednosti odnosno da krivac bude po nadležnom mjestu kažnen.

IV.

U osnovi vatrg. zakona kr. zemaljske vlade, izradjenoj godine 1895, može se obćenito reći: već su navedene

mnoge ustanove iz izdanih dosada vatroredarstvenih zakona skoro svih austrijskih zemalja. Ali od onda kroz 12 godina već radi orijaškoga napredka u raznih granah industrije, obrta, trgovine itd. ukazaše se mnoge praznine i u samih svih vatroredarstvenih zakonih, naročito glede preventivnih mjera opreznosti proti požaru. U osnovu za naš vatrogasni zakon treba da dodje temeljna ustanova, po kojoj bi se u svoje doba mogle izdavati naredbe i pokazali se neobhodno potrebni i koristni propisi za javnu sigurnost proti požaru. Već sada može se reći, da valja misliti na slijedeće propise:

1. Za namještaj i nadzor kinematografa.
2. O nadzoru za namještaje, kojimi se proizvadja električna sila u koju mu dragu svrhu.
3. Za trgovačke kuće.
4. Za javne zgrade, kao što su crkve, škole, bolnice, svratišta i druge zgrade, u kojih se sastaje mnogo občinstva.
5. Za kazalištne putujuće družbe.
6. Za tvornice u obče, a za kemičke tvornice napose.
7. Za velike radionice i paromline.
8. Za skladišta lahko upaljivih i vatrophranivih tekućina kao što su: benzin, ligroin, žesta, petrolej i tim slične tekućine i masti.
9. Za držanje i razpačavanje robe iz celluloida.
10. Za nadzor i uredno uzdržavanje munjovoda.

Sad ćemo još sastavljače naše zakonske osnove pregleđeno upozoriti na vatrogasne odnošaje, gdje su do sada ponajbolje uredjeni.

Njemačke oblasti kazne po § 368 kaznenoga zakona sa 60 maraka globe ili zatvorom do 14 dana svakoga, tko se nepokorava vatroredarstvenim odredbam. Ove posebnimi propisi u Bavarskoj izdaje kotarsko ili občinsko redarstvo.

U svakom se njem. gradu vatrogastvo uredjuje propisi mjestnoga redarstva, a u svih su gradovih dobrovoljna vatrogasna društva, samo u malo njih nadje se uz dobrovoljnu i obvezna vatrogasna četa. U Monakovu, Augsburgu i Nürnbergu postoje zvanične vatrogasne čete, a uz ove dakako i dobrovoljne. Pravila vatrogasnih društava potvrđuje vlada. Pravila su n. pr. za cielu Bavarsku jednolična.

Prema ustanovam „kotarskih gasnih redova“ dužni su svi občinari mužkoga spola počam od 18 do 55. godine života obvezno obavljati vatrogasnu službu te sudjelovati kod vježbâ, na garištu i kod požarnih straža. Nisu dužni vršiti vatrogasnu službu samo osobe nesposobne, umobolnici te „iznimno“ dvorski činovnici, svećenici, liečnici i lie-karnici.

Vatrogasnoj dužnosti udovolji tko je izvršujući član one vatrogasne čete, koje društvo je članom bavarske zemaljske vatrogasne Zajednice.

Uredjenje dobrovoljnih vatrogasnih četa i dužnosti njihovih članova sadržane su u pravilih i službovniku.

U občinah, imajućih dobrovoljnu vatrogasnu četu, imadu se dodieliti dva odjela: penjački i štrecarski, iz broja obveznih vatrogasaca; ti su onda podčinjeni upravi dobrovoljne vatrogasne čete.

Bavarska ima 7289 občina; od ovih samo 425 imadu obvezne vatrogasne čete. Dobrovoljnih vatrogasnih četa ima 6428 sa 385.000 vatrogasaca. Zemaljski osiguravajući od požara zavod uzdržaje zem. podpornu blagajnu, iz koje se podupiru ozliedjeni i oboljeli vatrogasci te njihova sirotčad.

Na čelu bavarskoga vatrogastva je zemaljska vatrogasna Zajednica, kojoj su podčinjeni kotarski vatrogasni savezi. Sedam kotarskih u tu svrhu izabranih zastupnika s njihovimi zamjenici sačinjavaju središnji odbor bavarske

vatrogasne Zajednice, koji je najviša molba zemaljske uprave. Upravne poslove rukovodi središnji odbor sa namještenim tajnikom u posebnoj poslovniči u Monakovu, a troškove oko uprave namiruje državno ministarstvo za unutarnje poslove iz zemaljske zaklade za podizanje vatrogastva.

Zaklada za podizanje vatrogastva dobiva godimice od prinosa državnoga osiguravajućeg zavoda 7%, a od privatnih osiguravajućih zavoda 3%. Godine 1903. iznašao je taj dohodak ukupni iznos od 1,150.036 maraka.

V.

Koncem prošle godine je švajcarski kanton Glarus svoj vatrogasni zakon od god. 1857. tako preinačio, da sada glasom novinarskih viesti pod puno udovoljuje zahtjevom upravnoga i gospodarskoga napredka u XX. stoljeću. Pišu, da novi zakon daje jače jamstvo za vatrogasnu sigurnost; jer da su mu strože odredbe o spremanju i držanju goriva, o pažnji nad gradnjom kuća i sgrada, o gradnji dimnjakâ i dimnjačarskom redu, o pregledbi tvornica i tvorničkih sgrada i o držanju raznih osobito noćnih straža. Već zato se preporuča taj zakon nabaviti i proučiti.

U tom preinačenom zakonu propisana je i organizacija vatrogastva u naprednom duhu, obéinam pako nametnuta dužnost, da svoje vatrogasce osiguraju proti nesgodam. Kantonalnoj osiguravajućoj blagajni nametnulo se u interesu vatrogastva više dužnosti. Ova je po ustanovah dosadašnjega vatrog. zakona sabrala ogromnu glavnici od 85.000.000 fran. i pričuvu sa 2.780.000 fr. pa u buduće ima od prihoda davati 5% obéinam i to polovicu od toga za pokrivanje troškova oko vodovoda a polovicu za nabavu gasilâ i pomagala, za gradnju gasilane, a naročito i za

pregradnju pogibeljnih i trošnih dimnjaka. Napokon se nametnulo kantonalnoj osiguravajućoj blagajni, da razmjerno troši na držanje vatrogasnih i posebnih dimnjačarskih tečaja, za osiguranje vatrogasnih četa proti nesgodam i za namirivanje troškova na povjerensvene očevide na garištu.

Još obraćamo pozornost naših sastavljača zak. osnove i na postojeće vatrogasne uredbe u saveznoj nam susjedi kraljevini Ugarskoj. I ona još nema vatrog. zakona kao ni mi i ona već kroz više godina uzalud nastoji, da joj se vatrogasni odnosači zakonom urede. A biti će malo država, u kojih se tako često i sa toliko štete pojavljuju požari kao baš kod rečene susjede; godimice uništaju ondje česti veliki požari na više milijuna ljudske imovine. „To, ovi grozni statistički podatci o požarih i štetah“, piše barun Orezi, ministar unutar. poslova u okružnici od 11. kolovoza 1888., pod br. 53.888. „prisiliše me, te sam u pogledu humanitarnom i u narodno-gospodarskom interesu izdao priležeću vatroredarstvenu naredbu, kako da se zlu pomogne.“

Toj su vladinoj naredbi dodani u vatrogastvo spadajući §§. zakona i ustanova redarstvenih, koji u njekoliko zadovoljuju potrebi Razne teorije imadu se u javnom interesu uvesti u praktički život. Nu od ove blagotvorne vladine naredbe može se povoljan uspjeh očekivati samo onda, ako ju budu dobrom voljom za javno dobro zauzeti i gorljivi rodoljubi provadjali, ter oblastni organi točno vršili.

Pouzdano se nadam, da će ova naredba povoljnim uspjehom djelovati: računam bo na patriotizam, na požrtvovnost i savjestan rad svih jurisdikecija i njihovih organa; nu i ja ću strogo paziti, da se mojim odredbam udovolji.

Suvišno je jurisdikecije upozorivati na važnost ove

naredbe i pojedinih joj ustanova ili ih možda tumačiti; samo spominjem strog zahtjev: da svaka občina mora imati svoju vatrogasnu četu.

Jurisdikcije se neka bezodvlačno pobrinu za to: da ova moja vatroredarstvena naredba bude što skorije u život privедena odnosno da one izdadu što skorije svoje potrebne u tom pravcu odredbe.

Nalažem jurisdikciji, da u prvoj narednoj skupštini uzme ovu naredbu u razpravu i prema njezinim propisom izradi svoj program za ono, što se ima provesti ili izvesti: nakon skupštine u roku od 14 dana ima se o tom meni podnjeti obrazloženo izvješće.

Prema ustanovi §. 33. ove naredbe očekujem potanki izvještaj o efektivnom uspjehu učinjenih odredaba do 14. prosinca god. 1888. Ova se vatroredarstvena naredba prilaže ovdje u . . . primjeraka za razdieljenje gradovom s uredjenim magistratom, te gradskim kotarom i svim ostalim jurisdikcijam znanja i ravnanja radi . . .“

U naredbi toj se pod člankom IV. a naslovom vatrogastvo §. 15. određuje, da pojavivše se ili već razširene požare gasiti spada spremnoj u tu svrhu osnovanoj vatrogasnoj četi.

Vatrogasne čete jesu:

a) stručna, sistematički obrazovana plaćena četa, koju občina vlastitim troškom kao občinsku instituciju i pod stručnim zapovjedničtvom uzdržava te joj daje sve što treba;

b) dobrovoljna vatrogasna četa, koju valja osnovati na temelju zakona o družtvih. Dobrovoljna družtvenimi pravili organizovana četa obavlja službu kao i plaćena vatrogasna četa, konačno;

c) občinska obvezna vatrogasna četa. Koje si (manje) občine kako je u točki a) i b) spomenuto, nebi mogle-

četu osnovati, one su dužne po svojih vlastitih vatroredarstvenih odnosno vatrogasnih statutih osnovati obvezne čete. Ove se obvezne vatrogasne čete u svakoj pa i najmanjoj občini moraju osnovati u roku, koji odredi županija, nu taj rok ne smije biti veći od jedne godine dana. Za upravljanje ove čete ima skrbiti občinska uprava.

Nadalje se §om. 18. određuje, „da se u občinah, gdje se ni plaćena ni dobrovoljna vatrogasna četa ne bi mogla ustrojiti, imade najkasnije u roku od godinu dana, računajući od dana ove moje naredbe, ustrojiti obvezna vatrogasna četa, od 20 do 40 godišnjih stanovnika mužkoga spola.“ Na temelju slične obveze orijaški se je podiglo vatrogastvo u Bavarskoj, Njemačkoj, Saksonskoj, Švicarskoj i t. d., odkuda je ta naredba kopirana; jerbo se samo tako i tom pravednosti dala skršiti skrajna indolencija i nemar neprijatelja ove za narod i gospodarstvo koristne i humanitarne institucije. Mnogi neprijatelji vatrogastva uvidješe, da se ovoj građanskoj dužnosti nemogu ukloniti, jer tko neće da bude vatrogasac obvezanik, on je dužan do stanovite dobe plaćati zakonom ustanovljenu odkupninu, koju občina ubire i upotrebljuje za uzdržavanje svoje vatrogasne čete, te za nabavu gasila i t. d. Bilo je i mnogo obvezanika vatrogasaca, koji su drage volje pristupili u svoju dobrovoljnu vatrogasnu četu, nu gdje još ovakove nije bilo, ondje su ju osnovali, samo da se uklone nemiloj im obvezi; ova im, čini se, nikako nije prijala, već zato, što su se voljeli pokoravati predpostavljenim, po njih na temelju svojih pravila izabranim čestnikom nego li onim, koje im je poglavarstvo postavilo.

I minu vec 12 godina, odkad je ugarski ministar izdao bio spomenutu vatroredarstvenu naredbu, pa se dokazalo, da su mu se nade u velike izjalovile. Kako rečeno: požari su po cijeloj Ugarskoj preotimali godimice sve to

više mah, a sámo vatrogastvo silno je nazadovalo — pa to je onda bilo povodom, te se je ugarska zemaljska vatrogasna Zajednica predstavkom obratila ministarstvu: neka se uvjeri o nepovoljnem stanju vatrogasnih četa i gasila u županijah i neka na temelju provedenih izvida odredi što treba, da se tomu zlu doskoči izdanjem vatroredarstvenoga zakona, bez kojega se ugar. vatrogastvo ni podići ni urediti nemože. Povodom ove predstavke ministarstvo imenovà posebno pregledno povjerenstvo stručnjaka, a na čelo mu stavi podpredsjednika ugarske zemaljske vatrog. Zajednice, zastupnika u državnom saboru dr. Franju Ováry-a.

Pregledno ovo povjerenstvo ustanovi; da je u razdoblju od 10 godina u 1200 obćina radi skrajnoga nemara u kraljevini Ugarskoj propalo 2,500.000 K. vrednosti samo na uništenih gasilih, neračunajući ogromnih gubitaka, koje su pretrpjele mnoge obćine za požarnih nezgoda uslijed neuporabivih gasila i pomagala. Nakon svršene pregledbe sastali su se po ministarstvu imenovani izvjestitelji godine 1900. u sjednicu, i u ovoj su jedno dušno zaključili, da se ministarstvu za unutarnje poslove podnese ovaj memorandum sa 9 točaka:

1. Sveobća vatr. obveza neka se zakonom uredi;
2. Vatrogasne obvezne čete valja organizovati u cijeloj kraljevini; gdje već postoje vatrogasne čete, onda se neka obvezne urede kao pričuva;
3. U većih gradovih neka se uredi zvanična vatrogasna četa uz dobrovoljnu a obvezna kao pričuva;
4. Vatrogasnoj inštituciji bila ona pod imenom kojim mu drago uredjena, neka se dade značaj oblastne uredbe;
5. Za uredjenje vatroredarstva neka se stvari zakon; jerbo se naredbenim putem nedobiva jamstvo, da će se derutni odnošaji ukloniti.

6. U ministarstvu za unutarnje poslove neka se osnuje posebni odsjek za vatrogastvo, u njem da budu 5—6 stručnjaka. Ovi bi imali medju inim i tu dužnost, da kao zemaljski vatrogasni nadzornici vrše kontrolu, upriličuju stručne vatrogasne tečaje za naobrazbu vatrogasnih četa, i da u ministarstvu imadu kao stručnjaci vršiti službu;

7. Za pokriće troškova ovih zakonom određenih mjera imali bi se osiguravajnći zavodi prisiliti, da su dužni od svoga brutto dohodka 2% plaćati godimice kao porez državi, a da nimalo ne obtere, kako to u austrijskih zemljah biva, novom osigurninom osiguranike;

8. Troškovi u pojedinih županijah neka se pokrivaju odkupnim obvezanika od vatrogasne službe;

9. Dok stupi u krije post zatraženi vatrogasni zakon, treba da se vatroredarstvena vladina naredba od godine 1888. najstrožije provadja.

Središnji odbor ugarske zemaljske vatrogasne Zajednice podnio je 7. listopada 1900. ministarstvu taj memorandum s osnovom vatroredarstvenoga zakona, koji sadržaje 123 Ša, da ju predloži saboru na ustavno uzakonjenje, ali . . . Možda nebi škodilo, da si i tu osnovu stavljajući naše zakonske osnove pribave, s magjarskoga na hrvatski prevedu i mutatis mutandis kod nas uvedu.

Još ovo: Službeni organ zem. vatr. Zajednice „Tüzrendészeti Közlöny“ priobéuje u posljednjem broju, da je kod ministarstva za unutarnje poslove dne 30. siječnja t. g. držana konferencija za predloženu ministarstvu osnovu vatreoredarstvenoga zakona za kraljevinu Ugarsku. Konferenciji je predsjedao ministerijalni savjetnik Julije Böles; prisuštovali su i članovi ugarske zemaljske vatrogasne Zajednice Viktor grof Széchényi, Dr. Franjo Ováry, Constanc pl. Breuer, Dr. Josip Szily i Julio Lukats. Za-

ključak konferencije nije priobćen; kažu: da vlada namerava zakonom vatrogastvo urediti tako, da se uvede porez poput onoga za okružne blagajne; od toga porez noga dohodka pokrivati će se troškovi za vatrogastvo u pojedinih občinah.

VI.

Kolika je potreba, da se već jednom, i to bez dalmjega odgadjanja, našemu narodu stvori vatrogasni zakon, za to govore ne možda blagozvučne rodomljubne fraze nego do nebesa planteći brojevi požarnih šteta u Hrvatskoj i Slavoniji samo u jednoj godini; uzimimo baš posljednju prošlu godinu.

Štatistika god. 1906. izkazuje u svemu **1460** požara; od tih: 926 na zgradah, 374 na polju, i 40 u šumi. Izvjestno se uglavilo: 87 paleža, 55 puta od groma, 118 puta zapalila su djeca žigicami, 12 puta nastao požar s nemotrena baratanja svjetлом a 153 puta s nemara i neopreza. Naslućivana su 358 paleža, 1 put podmetnut požar po oštećeniku, 133 puta zapalila su djeca žigicami, 12 puta nastao s nesmotrena baratanja svjetлом i 175 puta s nemara i neopreza, dočim se u 301. slučaju nije mogao uzrok ustanoviti.

Kod tih požara težko je ranjeno i nastradalo životom 12 ljudi, a 20 njih je dobilo ozlieda. Štetu pretrpjela su u svemu 1763 oštećenika.

Izgorjelo je 475 kuća, 792 gospodarske zgrade, 20 obrtnih i 10 inih zgrada. Oštećeno je 181 kuća, 142 gospodarske zgrade, 11 obrtnih i 5 ostalih zgrada. Požarnih šteta bilo je na zgradah **2,044.240** K., na pokretnim 2,047.129 K. na polju 192.020 K. i 15.926 K. u šumi. U svemu dakle **4,299.315** K. samo u jednoj godini! A osigurano je bilo na zgradah 1,398.314 K. na pokretninah

1,717.022 K. a na polju 117.714 K. u svemu samo **3,233.050** K. Prema tomu uništio je požar za **1,066.265** K. više, nego li je bilo osigurano.

Požara sa znatnom štetom — većom od 0.000 K. — bilo je minule godine u ovih 40 mjesata: 1. Belatska pusta; 2. Bogačevac (sv. Petar Orešovac); 3. Brod grad;

4. Budjanovci; 5. Dežanovac; 6. Garčin; 10. Gospic; 11. Guči (Draganić); 12. Hruševac gornji; 13. Ivančići (sv. Jana); 14. Jadrč veliki; 15. Jakopčevac; 16. Kipovi (Irig); 17. Kozjače; 18. Kršlja nova; 19. Lekenik; 20. Lovrinac; 21. Markušić-selo; 22. Mašvina (Rakovica); 23. Međenčani; 24. Metline (Crikvenica); 25. Otočac; 26. Otok; 27. Petrovci; 28. Podgorje; 29. Rieka gornja; 30. Sirač; 31. Strnac; 32. Stubica dolnja; 33. Sv. Marko (Perušić); 34. Široka kula; 35. Vladislavci (Čepin); 36. Vojnić; 37. Vukšić (Medak); 38. Zagreb; 39. Zdenci veliki; 40. Žubrinci (Bosiljevo).

Sravnimo li ovaj broj požara s onim od god. 1905., kadno je skupna šteta iznašala 2,728.928 K. vidi se, da je god. 1906. šteta na žalost porasla za 1,570.387 K. a to je dokaz, da nemamo javne sigurnosti od požara i da je to velika nevolja u našem narodnom gospodarstvu, kad mu se eto samo vatrom nanosi toli ogromno neosigurana šteta iznosom od 1,066.265 K. A pritome se valja još i na to obazrijeti, da osiguravajući zavodi riedko kada oštećeniku izplaćuju podpunu svotu, na koju je bio osiguran, i da su štete osiguranika često veće, nego li su bile procijenjene. To doista jasno dokazuje, da nam treba, silno vatrogasni zakon, kojim bi se mnogom zlu predusrelo.

Sad čemo se još zabaviti s prigovori, koji su se čuli proti osnovi za hrvatski vatrogasni zakon, što ju je g. 1894. kr. zem. vlasti podnio središnji odbor Zajednice. Već u prvih ocjenah one vladom za proučenje

kot. oblastim itd. proglašene osnove prigovaralo se ustanovi, da se i kod nas uvede vatrogasna obveza, premda je u obrazloženju bilo rečeno, da je takova zakonom uvedena u Bavarskoj, Saksonskoj, Njemačkoj i Švicarskoj, pa godine 1888. naredbenim putem i u zemljah krune sv. Stjepana. Protivnici onoj ustanovi rekoše, da nije uputno, da se u „konstitucionalnoj“ zemlji uvadja obveza, jer da to sjeća na absolutizam i tim da bi občinari bili često izvrženi samovolji oblastnih organa za provadjanja vatrog. zakona. Ta mi se bojazan činila neopravdanom. Zna se, da obveznih četa ima i drugdje po svetu, i da se je u kulturnih naroda samo tim načinom podigla sveobča javna sigurnost od požarnih šteta i nesreća. Ta svaki je državljanin dužan državi prinositi žrtve, n. pr. da služi u vojničtvu, plaća razne poreze i t. d, pa zašto da ne bude dužan braniti od požara život te imovinu svoju i svojega susjeda i drugoga suobčinara, a time čuvati pomagati i podizati blagostanje pojedinaca, občine i države? Domoljub-občinar prožet ljubavlju k svomu zavičaju i napram svojemu bližnjemu, a osjećajući se čovječjega srđa neće ni čekati, da ga oblast zakonskim propisima opominje na vršenje občinarske dužnosti, nego će to drage volje činiti ili da dobrovoljno vrši službu vatrogasca ili da dobrovoljno plaća propisanu odkupninu, kojom će si občina uzdržavati vatrogasnu obveznu četu. Takva je ustanova u zakonu neobhodno nuždna oblastim za ona mesta i občine, gdje se radi skrajnoga nehaja ne bi mogla osnovati dobrovoljna vatrogasna četa; treba i za one siromašne občine, koje si nemogu nabaviti ni valjanu štrcaljku, a kamo bi mogle uzdržavati vatrogasnu četu ili stalne plaćene stražare?

27

Biva, da občinski načelnik oglasom R novoj godini pozove občinare: neka si osnuju dobrovoljna vatrogasna četu, nu biva i to, da takov poziv nema željena uspjeha; nehajni bo občinari neće da ustroje dobrovoljnu vatrogasnu četu te občina ostaje i nadalje bez vatrogasne sigurnosti uzprkos tomu, što ima vlastita gasila i pomagala, koja medjutim od hrdje i prašine propadaju ili pod vedrim nebom ili u občinskoj suši. Pojavi li se u to vrieme požar, obično izgori pol sela. Ta mnoge požarne nesreće, s kojih godimice u velike strada naš narod, dovoljno dokazuju, kako treba, da nam svaka občina i poveće selo imadu svoju vatrogasnu četu. To se doista bez zakonske obveze neće postići; nebi bez takove zakonske ustanove mogle ni občine da si namaknu novaca, potrebnih za uzdržavanje vatrogasne čete a na njezinom temelju moći će si prihodom unišlim od uplaćene odkupnine nabavljati gasila i svojoj vatrogasnoj četi namirivati potrebe.

Željenu razvitu našeg vatrogastva uz materijalne neprilike i pomanjkanje vatrogasnoga zakona mnogo je i to krivo, što se naša inteligencija, naročito tehničari, koji bi mogli vatrogastvu mnogo koristiti, uklanjaju pristupiti u redove izvršujućih članova svoje mjestne dobrovoljne vatrogasne čete. Tomu je ponajviše taj razlog, što se u nas vatrogastvo još nesmatra strukom, kao u državah, gdje ono u svakom pogledu divno evante. U nas žaliboze vlada još od starine, malo preinačeni nazor, da je dosta pristupiti u vatrogasno društvo, obući se u vatrogasnu odoru i staviti na se opremu, pa na uzbud pohititi na garište i ovdje braniti i gasiti kako tko zna. To i jest razlog čestim neuspjelim obranam na garištu, i velikim štetam, što ih godimice trpi naše narodno gospodarstvo.

Vatrogastvo je struka; treba nju da se praktički i-

teoretički uči, tkogod hoće da bude izkusan i valjan vatrogasac; tko hoće da njom narodu koristi. Istina, tehničari i obrtnici tehničke struke mogu uz dobru volju i vještinu svoga zvanja u vatrogastvu mnogo prije steći potrebno znanje i vještinu nego li recimo čovjek, koji o tehnicima i tehničkim radnjama nema ni pojma; ali dokazalo se: da su već i mnogi netehničari dugotrajnom požrtvovnošću i osobitom odanosti u vatrogasnoj struci stekli toliko izkustva i vještine, te jim se je obćenito priznalo, da su „vatrogasni stručnjaci“. Glasovit je stručnjak predsjednik bavarske zemaljske vatrog. zajednice Jung, kojega su se vatrogasna književna djela razširila i preko granica Evrope, a on nije inžinir. Ni svi poznati predsjednici zemaljskih vatrogasnih Zajednica u austrijskoj Cislajtaniji osim jedinoga u Štajerskoj, nisu tehničari, pa tako nisu ni u Njemačkoj, Bavarskoj, ni Saksonskoj. I medju požarnimi ravnateljima svjetskih gradova ima vrlo malo izpitanih tehničara, već su ponajviše bivši vojnički častnici, koji su napustili svoje vojničko zvanje i pristupili u koju velegradsku zvaničnu četu, pa su si ovdje tekar poduljim službovanjem stekli spremnost, izkustvo, vještinu i znanja.

Izkustvom i ljubavlju prožeti muževi za vatrogastvo osnovali su t. zv. zemaljske vatrogasne Zajednice, kojih već imadu svi narodi. A zajednicam su narodna zakonodavstva i oblasti povjerile, da vatrogastvo i njegovu jednoličnost šire te pomažu obćinam i vatrogasnim družtvom, to osobito prigodom ustrojstva i kod nabave gasila i pomagala, riečju, da se brinu za unapredjivanje i podizanje vatrogasne struke.

U nas taj zadatak nije izprva — a na veliku štetu našega vatrogastva — povjeren bio našoj vatrogasnoj Zajednici; ona je ipak prateći rad vanjskih drugarica štono rieč onako na silu izposlovala si dozvolu kr. zemaljske

vlade, da za jubilarne gospodarsko-šumarske izložbe god. 1891. u Zagrebu upriliči prvi zemaljski vatrogasni tečaj, kojemu je prisustvovalo 106 slušatelja iz Hrvatske i Slavonije. Tom zgodom joj je pošlo za rukom i to, te je ponukala više stranih uglednih tvorničara, da su o svom trošku u posebnih paviljonih izložili svoja gasila. Izložba i strukovni tečaj uspjeli su nad svako očekivanje središnjega odbora naše Zajednice pak povodom toli krasna uspjeha osnovalo se u razdoblju od 2 godine preko 40 dobrovoljnih vatrogasnih družtava u Hrvatskoj i Slavoniji. Dobro je zabilježiti, neka se i ovo nezaboravi. Za ovu izložbu eksekutivni odbor izabra porotno povjerenstvo, koje je imalo prokušati izložena gasila, naročito štrejljke. Od 5 izabranih porotnika bila su 3 tehničara i 2 vatrogasna vojvode a nije bio i po meni predloženi treći vatrogasac, meštar vježba zagrebačkoga dobrovoljnoga vatrogasnoga družtva, kojega je kr. zemaljska vlada opisom od 30. ožujka 1891. br. 3157. bila imenovala učiteljem za stručnu obuku vatrogasnoga tečaja; on nije dobio ni poziva, da za prokušavanja gasila u povjerenstvu sudjeluje. Kad su porotnici htjeli, da počnu s prokušavanjem, dva porotnika tehničara — i danas još prvaci svaki u svom odličnom položaju — dodju k spomenutom učitelju i umole ga, da podje š njima na rad porote. Učitelj odkloni svako sudjelovanje izprikom, da nije u listini porotnika i da s nadležna mjesta nije dobio ni poziva, te nepozvanomu da mu nepripada pravo, koje uživaju članovi porote.

Nakon moga posredovanja i pokle je tomu učitelju predsjednik porote, sadanji predstojnik kr. vladinoga građevnog odsjeka rekao: da ga liepo moli neka njemu za volju sudjeluje kod prokušavanja, jer da on kao tehničar pozna stroj, zna što je tlakomjer i praznomjer, pa i oda šta i za što su pojedine sastavine stroja; razumije se i u

tehničko proračunavanje, ali nezna ipak prosuditi praktičnost raznih sustava štrealjaka, jerbo se nije nikada bavio vatrogastvom, a sada je treba baš prosuditi ne samo odoljivost, snagu i radinost štrealjke, već i njezinu praktičnost obzirom na razne mjestne prilike i okolnosti glede opreme, zalihe vode i t. d.

Želji priznanoga toga stručnjaka u vladinom građevnom odsjeku i tada predsjednika porote napokon je učitelj udovoljio zahvalivši mu se na priznanju, da je vatrogastvo i u našoj domovini posebna struka pa je za to samo u tom pravcu i u poroti sudjelovao, dočim je odklonio sudjelovati i kod ocjene za odlikovanje izložaka.

U interesu domaćega vatrogastva središnji je odbor hrvatsko-slavonske vatrogasne Zajednice u Zagrebu podnio kr. zemaljskoj vlasti ovu predstavku:

Br. 59 ex 1895. Hrvatsko-slavonska vatr. Zajednica.

Visoka kr. zemaljska vlast!

Dokazalo se izkustvom, da nabava gasila i pomagala vazda ovisi o poznавању mјestnih prilika gradova ili sela i okolice za koje se nabavljaju. Poznato je i to, da su nesolidnom konkurenцијом tvorničkih agenata štetovale mnoge naše obćine; jer su nepitajuć savjeta nabavile gasila naročito štrealjke za skupe novce pa ponajviše lošu i nevaljanu robu.

Pokazalo se je žalivože i to, da jim je tvorničar poslao štrealjku bez važnih pripadaka, bez kojih ni raditi nisu mogli, a da ih je ipak obćini zaračunao.

Dogodilo se, da su obćinari tako nevaljalom štrealjkom pohrlili na garište, a da nisu njom mogli raditi i požar pogasiti.

Jedna obćina na preporuku agenta, koji o vatro-

gastvu ni pojma imao nije, nabavila je upravo razkošno opremljen stroj uz cenu od 1500 for.

Iza toga pojavi se u susjednom selu požar. Mlada gasilačka četa htjede da pohiti u pomoć, nu badava joj dobra volja i požrtvovnost; četiri pripregnuta konja su staše radi prekomjerne težine štrealjke na pol puta u blatu i tako nesretnikom pomoći nije mogla. Ima obćina, koje su nabavom nastrandale, da još i danas obročno odplaćivaju štrealjku, koja nije za ništa i ne ima nikakove vrednosti pa što je još gore, neima ni izgleda da nabave valjan stroj, jer razočarani obćinari težko će se dati sklonuti da iznova doprinesu materijalne žrtve.

Kad se zna, kolikimi potežkoćami se je trebalo boriti, dok je naš narod korist i potrebu vatrogasne institucije usvojio, kad se zna, što su sve radile oblasti, vatrogasna Zajednica i riedki domoljubi, te se smanjio broj protivnika vatrogasne misli, i kad se zna, kolikom uztrajnosti i samozatajom treba raditi dok osnivaču gasilačke čete na selu podje za rukom, da sklone svoje obćinsko zastupstvo na prinos u tu svrhu, dok od posebnika dobrotvora, osiguravajućih i novčanih zavoda sabere svoticu za najnužniju nabavu gasila; te je napokon težkim naporom uspio, onda dodje zlosretni agenat te ne samo da je oštetio već i mnogo škodio uobće vatrogastvu tiem, što je nakon ma samo jednog neuspjeha obrane na garištu seljački narod izgubio povjerenje, pa ga je onda težko sklonuti da u buduće doprinese žrtve u vatrogasnu svrhu.

Ti razlozi i opetovne pritužbe iz raznih mјesta naše domovine sklonuše središnji odbor vatrogasne Zajednice, te je zaključio zamoliti visoku kr. zemaljsku vlast: neka u interesu usavršenja našega domaćega vatrogastva blagoizvoli izdati naredbu na županije i kotarske oblasti, da

obćine nabavljajuće vatrogasne sprave imaju u vatrogasne Zajednice kao strukovnoga organa u zemlji potražiti uputu za nabavu vatrogasnih sprava, a to stoga da se uklone štetnim poslijedicama.

Srijedišni odbor Zajednice hrvatsko-slavonskih dobrovoljnih vatrogasnih društava.

U Zagrebu dne 11. svibnja 1895.

Predsjednik: **Tajnik:**
Gjuro Deželić. Mirko Kolarić.

Na ovu je predstavku kr. zemaljska vlada izdala ovu naredbu:

Br. 25888. ex 1895.

Dostavlja se kr. županijskoj oblasti

u

na obavješćenje područnih obćina te postojećih i u buduće ustrojiti se imajućih dobrovoljnih vatrogasnih društava shodne porabe i uvaženja radi.

Ujedno neka županijska oblast preko kotarskih oblasti uputi tehničke izvjestitelje, da područnim obćinam i vatrogasnim družtvom kod ustanovljenja potrebitih te mjestnim okolnostim odgovarajućih vatrogasnih sprava i oruđa vazda idu na ruku shodnim savjetom i poukom, i da namolbu obćinah ili vatrogasnih društava nabavljene sprave i oruđje pohvale i dotične račune izpitaju.

U Zagrebu, 16. svibnja 1896.

Za bana:

Sieber V. r.

kr. banski savjetnik.

Tom naredbom našemu vatrogastvu nije dakako bilo pomoženo, jer je ostala u pravom rieči smislu samo napapiru. Saznao sam, da je samo kr. kotarski inžimir g. Kosta Tomac sudjelovao dva puta i to za pohvalbe štrcaljaka u Martinskoj vesi i Selih kod Siska. Ali uza svudobru volju pokazao je da se u vatrogastvo slabo razumije. Preporučio je u Martinskoj vesi nabavu štrcaljaka s unutarnjim promjerom sare od 80 mm. za koje se nemogu upotrebiti normalni spojevi hrvatsko-slavonske vatrogasne Zajednice br. 6. nego spojevi abnormalni br. 4. a to je bilo dakako na uštrb jednoličnosti cjevina koje se moraju imati za cielu kraljevinu s jednim te istim promjerom, ako se hoće, da nebude potežkoća do kojih na garištu uslijed nejednakih spojeva cjevi nosilica mora doći za zajedničkoga rada više vatrogasnih četa. Za pohvalbe štrcaljke u Selih, kojoj je bio umutarnji promjer sare 100 mm. zahtjevao je da se štrcaljka mora prokušati pod tlakom vode od 20 atmosfera. Propisnici svih vatrogasnih Zajednica za prokušavanje štrcaljaka, na kojih se radi ručnom snagom, i kojim je unutarnji promjer sare 130 i više milimetara, propisuju samo tlak vode sa 10 atmosfera. Na 20 atmosfera tlaka prokušavaju se parni kotlovi parnjača štrcaljaka, cjevi vodovoda s jakim tlakom, boce za kisik, ugljičnu kiselinu i t. d.

Na molbu srijedišnjega odbora hrv.-slav. vatrog. Zajednice glede pregledbe gasila naših vatrogasnih četa izdala je kr. zem. vlada, odjel za unutarnje poslove u Zagrebu dne 12. siječnja 1901. ovu okružnu naredbu:

„U javnom je interesu, da se gasilačke sprave obćina i u zemlji postojećih vatrogasnih društava, za nabavu kojih su doprinile obćine a mnogim su u to ime dane i podpore iz zemaljskih sredstava, drže u redu tako, da se nekvare i da budu uvijek prikladne u svrhu, za koju su odredjene.

Da se u tom pogledu zavede oblastni nadzor, određuje se ovim, da one obćine, koje imadu svoga tehničkoga vještaka, imadu po istom barem jedan put u godini dati pregledati sve vatrogasne sprave nalazeće se u posjedu obćine ili vatrogasnoga družtva, te učiniti odredbe, da se uklone opažene mane i nedostatci. U onih pako obćinah koje takovih vještaka neimaju, imat će obćinski načelnik od vremena do vremena barem jedanput u godini vatrogasne sprave obćinske kao i u obćini postojećih vatrogasnih družtava, prigodom inog uredovanja pregledati, te o tom obćinsko poglavarstvo nadležnoj političkoj oblasti izvješće podnjeti, koja će prema potrebi sporazumno sa tehničkim izvjestiteljem daljnje odredbe učiniti.“

I tom naredbom mimošlo se je vatrogasnu Zajednicu, da ona po svojih vještacih od vremena do vremena dade pregledati ne samo gasila i pomagala, već da se i uvjeri o vještini i spremnosti pojedinih vatrogasnih četa, njihovoj upravi, blagajni i t. d., kako to biva drugdje po svetu posvuda, gdje je vatrogastvo uredjeno. Kakav može nadzor vršiti čovjek, koji vatrogasnu struku nimalo razumije? Zar to ne izgleda, kao da se izašalje generala, da pregleda samostane, a provincijala da inspicira vojničku vježbu ili posadu? Svaka čast gospodi inžinirom, kad bi se oni za vatrogastvo zanimali. Ali čuo sam i s njihove strane prigovor, da su preobterećeni svojim zvaničnim poslom i da im nepreostaje vremena za nuzgredne poslove, jer mnogi od njih obavljaju tehničke poslove i u dva kotara. Povrh toga treba imati i strojeve za prokušavanje štrebaljaka, ako se hoće ustanoviti prava pogrieška na čestih stroja (tlakomjer, praznomjer), a tih sprava nijedan mjernički ured naših kotarskih oblasti nema.

A kako je istom sa pregledbom gasila, koju obavljaju načelnici ili upravitelji obćina? Koliko ih je, koji

poznađu štrebaljku i njezine sastavine? Oni jedino mogu gledati i vidjeti, da stroj nije hrdjav i prašan ili mogu i ustanoviti, da stroj za rada siše i tlači vodu kroz cjevine i baca mlaz kroz mlaznicu; ali ako stroj bud s kojega mu drago razloga ne može da radi, ni načelnik ni upravitelj obćine zaista ne može ustanoviti a još manje ukloiti nastale pogrieške.

I to je glavni uzrok, te se od njeko doba takove pregledbe u nas obavljuju u Zagrebu, ili možda još u kojem gradu ili trgovištu, samo da se udovolji vladinoj naredbi, koja žaliboze vriedi toliko, kao da je i neima. Da, u kakvu su stanju mnoga gasila vatrogasnih družtava i obćina, o tome bi se dalo za preduzete stručne pregledbe mnogo žalostna izvjestiti. Koliko puta priobćuju naša javna glasila, da su vatrogasci ili obćinari sa štrebaljkom još u prvi čas prispjeli na garište, ali na žalost ili štrebaljka nije mogla dići vodu, ili su cjevi nosilice uslijed truleža popucale, ili nije bilo preseka i zajimača za dobavu vode i t. d. Vatra, znamo, ne čeka, već se svom brzinom hvata svoje žrtve, koja joj se za vremena ne može ukloniti, te uzmiče samo pred spremnom i vještom navalom vatrogasne čete.

Nakon tolikih neuspjeha središnji odbor naše Zajednice nije klonuo duhom, već je sliedeć primjer ugarske zemaljske vatrogasne Zajednice zamolio kr. zemaljsku vladu: neka ga imenuje bar svojim strukovnim organom, da uzmogne u pomanjkanju vatroredarstvenoga zakona što intenzivnije podići naše kao da je vazda u povojih jošte slabo vatrogastvo. Toj je molbi sliedećom naredbom udovoljeno,

Ban kraljevinah Hrv. Slav. i Dalm.

Br. 5254/Pr.

Prepis.

Svim kr županijskim oblastim i gradskom poglavarstvu u Varaždinu, Osieku i Zemunu.

Uvažujući molbe središnjega odbora hrv.-slav. vatrogasne Zajednice u Zagrebu, obnalazi kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlada u interesu razvijanja vatrogastva, priznati središnji odbor hrvatsko-slavonske vatrogasne zajednice u Zagrebu svojim strukovnim organom u svih poslovih vatrogastva.

Usljed toga poziva se ta oblast, da u svakom slučaju, gdje se radi o potrebnoj stručnoj informaciji i o vatrogastvu u obće, uputi sva postojeća odnosno ustrojavajuća se vatrogasna društva, da se izravno odsele obraćaju na središnji odbor hrv.-slav. vatrogasne Zajednice u Zagrebu.

U Zagrebu, dne 5. rujna 1897.

Grof Khuen Hedervary v. r.

Istina, nakon te naredbe u toliko je krenulo na bolje, da obćine i vatrogasna društva od onda traže stručnu uputu bilo za osnivanje društva bilo za nabavu štrcaljaka te inih pomagala, a traže od vatrogasne Zajednice i to, da im se obavi stručno prokušavanje novo nabavljenih štrcaljaka, cjevina i t. d. Tim načinom zaštićeni su barem interesenti t. j. naše obćine i vatrogasna društva od bezdušnih tvorničara, koji su im gdjekada nudjali i prodali rog za svieću. Nu i tom naredbom još nije po- lučena željena svrha, da se trajno postigne uredno uzdržavanje gasila i pomagala. Prema toj naredbi slobodno je

obćinam i vatrogasnim družtvom da traže stručni savjet, a ovaj im se svaki put brzo i daje, provadju se odmah zamoljene pohvalbe ter ob uspjehu izdavaju certifikati, ali što je pri tome najvažnije, vatrogasna Zajednica neima nikakova prava, da provede pregledbu, za koju se malo tko brine. Nemarnik, obćina ili vatrogasno društvo ne će tražiti Zajednicu, da mu izašalje stručnjaka, koji bi ustanovio nered; a naša vatrogasna Zajednica neima pravo da dade razgledati gasila i pomagala nijedne obćine ni vatrogasnoga društva. Kad bi naša vatrogasna Zajednica kao po kr. zemaljskoj vladi priznani strukovni organ imala pravo da iznenada kad hoće po svom vještaku dade pregledati gasila i pomagala, a koji bi se imao uvjeriti ne samo ob urednom uzdržavanju gasila, već i ustanoviti, koliko je koje vatrogasno društvo držalo vježba i kakova je sposobnost i spremnost koje vatrogasne čete, te bi o svakom pronašastom neredu imao podnjeti svoje izvješće, nu i svojom uputom i savjetom odmah na mjestu ukloiti mane i neurednosti, onda bi za ciele pomogle odredjene pregledbe. Birokratizmom kod zelenog stola neda se podizati vatrogastvo. Treba tu liepih i poučnih riječi, ako se hoće, da izdane naredbe budu od prave koristi. Naš narod nije nepristupan, kad mu se razloži svrha i korist, i zorno prikaže ono, što mu valja raditi, da mu bude od koristi. Vatrogasna struka neuči se sa sveučilištne katedre, nego uz izkusna učitelja na vježbalištu i višegodišnjim radom prigodom raznih požara. Zato uz dobru volju treba uztrajne požrtvovnosti za uzvišeno ovo nesobično zvanje dobra vatrogasca.